

Til: Helse- og omsorgskomiteen
Høringsinnspill, Dok. 8:54 S (2022-2023)

Oslo, 5. januar 2023

Forslag om salg av sterkøl fra bryggeri

Nasjonalforeningen for folkehelsen er en frivillig, humanitær organisasjon som jobber med folkehelse, forskning på hjerte- og karsykdommer og demens, og er en interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende.

Alkoholkonsum er en av de viktigste årsakene til dårlig helse og for tidlig død i vestlige land. Alkohol virker negativt inn på mer enn 200 sykdommer, og er en risikofaktor for en rekke ikke-smittsomme sykdommer, inkludert demens. Begrensning av tilgjengelighet er blant de viktigste virkemidlene vi har for å redusere alkoholkonsumet i befolkningen. I Norge er dette utøvd gjennom monopolordningen for salg av alkoholholdigdrikke med en høyere alkoholprosent enn 4,7 og bevillingssystemet.

Bakgrunnen for forslaget om å tillate salg av sterkøl fra bryggeri er å fremme turisme og næringsvirksomhet. Dette er ikke i tråd med prinsippet om at alkoholpolitikk først og fremst er helsepolitikk, som ellers har vært rådende i Norge.

En utredning gjennomført av Kluge på vegne av Bryggeri- og drikkevareforeningen konkluderer med å tillate salg av sterkøl fra bryggerier ikke bryter med EØS-retten og at tiltaket ikke vil kunne true Vinmonopolet. To andre utredninger, gjennomført av advokatfirmaet Lund & Co Da og av Arnesen og Sejersted, konkluderer imidlertid med det motsatte.

Sterkøl er i motsetning til eplesider og mjød omfattet av EØS-avtalen. Både Lund & Co og Arnesen og Sejersted konkluderer med at å tillate salg av sterkøl fra bryggerier vil være en ulovlig importrestriksjon i henhold til EØS-avtalen, ved at ordningen favoriserer norske produsenter.

Kluge viser i sin utredning til at Finlands ordning med gårdssalg av alkohol er vurdert av EU-domstolen. Vi mener denne vurderingen ikke er overførbar til norske forhold. For det første var spørsmålet EU-domstolen behandlet knyttet til Finlands originale gårdssalgssordning, som var begrenset til fruktvin og et særfinsk produkt kalt sahti. Dette er en ordning som ligner den vi har i Norge i dag. EU-domstolen tok videre ikke stilling til om den finske gårdssalgssordningen var i tråd med EU-retten eller ikke, men overlot denne vurderingen til Finlands høyesterett. Mens saken verserte for finsk domstol, ble ordningen utvidet til å også omfatte sterkøl. EU-domstolen har dermed ikke tatt stilling til om den finske gårdssalgssordningen, med eller uten salg av sterkøl, er i tråd med EU-retten. Det er derimot finsk høyesterett som har vurdert det dithen at ordningen ikke er en ulovlig importrestriksjon.

For det andre må det generelle beskyttelsesnivået i et lands alkoholpolitikk hensyntas i vurderingen av om et tiltak er i tråd med en konsistent alkoholpolitikk. Norge har valgt et høyere beskyttelsesnivå enn Finland, og forslaget om salg av sterkøl fra bryggerier må dermed vurderes opp mot norsk, ikke finsk, alkoholpolitikk.

Vinmonopolordningen er et særuntak fra EØS-rettens krav om fri konkurranse, som vi får ha av hensyn til folkehelsen. For at vi skal kunne beholde dette unntaket, er det nødvendig at vi fører en alkoholpolitikk som er helhetlig og sammenhengende. Det innebærer at alle alkoholpolitiske tiltak må sees i sammenheng. Det er ikke tilstrekkelig å vurdere hvert enkelt tiltak for seg. De senere årene har det vært en rekke liberaliseringer i norsk alkoholpolitikk, som blant annet utvidelser i salgstider og flere salgsdager på Vinmonopolet, endringer i reklamelovgivningen, gårdssalg av eplesider og taxfreesalg av alkohol ved ankomst. En ytterligere liberalisering er et skritt i feil retning og vil kunne bidra til svekke konsistensen i norsk alkoholpolitikk.

Dess større andel av alkoholsalget som foregår utenom Vinmonopolet, dess svakere er den alkoholpolitiske begrunnelsen for å ha et salgsmonopol. Taxfree og grensehandel står allerede for en stor andel av den totale alkoholomsetningen i Norge. Å åpne for salg av sterkøl fra bryggerier vil innebære å etablere nok en salgskanal utenom Vinmonopolet. Lund & Co peker i sin utredning på at det er særlig «opprettelsen og utvidelsen av alternative salgskanaler direkte til konsument og uthuling av vinmonopolets enerett til å selge alkoholholdige drikkevarer med en alkoholprosent over 4,7 som kan være problematisk.»

Kluge skriver i sin utredning at deres konklusjon er beheftet med usikkerhet. Vi deler dette synet. Nasjonalforeningen for folkehelsen støtter ikke forslag om å tillate salg om sterkøl fra bryggeri. Forslaget bryter med prinsippet om at alkoholpolitikk først og fremst er helsepolitikk. Det er også for stor usikkerhet knyttet til om forslaget er i tråd med EØS-retten, og tiltaket vil også kunne bidra til å undergrave vinmonopolordningen.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
Generalsekretær